

dig nem tudják, amit mi tudunk, és naponta látunk: a Nap ugyanaz. A történelem rövid szakaszonként újra és újra megismétli önmagát. Hiszen a regény a múlttal azonos súllyal megidézett felülete a mi jelenünk. A múlt és a ma, ki nem mondott, de közhelyszerűségében is szégyenteljes egygyökerűsége, félelmetes *déjà vu*-je. Hiszen olyan a magyar társadalom elmúlt közel száz évének története, hogy amikor jön a farsang ideje, mindenki felveszi a régi álarcot, ilyen-olyan ómagyar, kisnyilas, vérben úszó szemű maszkot ölt, csontig vetkőzik, lehányja magáról a civilizáció és az európaiság rongyait, és amikor a ceremóniamester beint a nyitó tánc kezdetét, máris be- és megindul a mocskolódás, a verbális és tettleges bántalmazás. Ezt a szégyenérzetet szerette volna Závada a művészet eszközeivel előcsalogatni. De, gondolom, csak a báli szezont kihagyók olvassák el ezt a könyvet, mások helyett is ők szégyenkeznek, s közben félve pislantanak az ablakon túlra. Ott kint hajnalodik...

Sántha József

BÉKÉS PÁL-OLVASÓNAPLÓ

Úgy emlékszem, Békés Pált 1986-ban ismertem meg. Nyilván mint a Katona József Színház dramaturgjának, odaadta új darabját, a PINCEJÁTÉK-OT. Ebben egy húszas éveiben járó fiatalember a szerelmét várja, de a házban elromlott a fűtés, s amíg a barátja fölmeleg a lakásba, ő tüzelőt akar keresni a pincében. A mindenféle limlom mögül, közül alakok bújnak elő, a ház – mind szimbolikusabban Egy Ház – volt lakói a tragikus magyar történelem különböző korszakaiból, hogy mindinkább összefonódjanak a történeteik, fokozatosan lelepleződjenek a kisemberek történelmi bűnei. Persze csak a főszereplő látja őket, barátja, mikor először lejön érte, nem, és végül maga is beolvad a „pincemagyarok” közé, másodsorra a barát már őt sem találja, csak élettelen lomokat lát. A darab nem tetszett, sosem állhattam a dramaturgiai trouvaille-ra épülő, technikás színdarabokat, de fontosabb, hogy huszonöt éves fennállása alatt a Katona József Színháznak sem volt olyan pillanata, amikor vonzódott volna hozzájuk.

A dráma mindig konstruált ugyan, de ha nem hús és vér, hanem csont és bőr, azaz mindig látható a trouvaille és a technika, mely utóbbi általában az információk fokozatos adagolása, ami által pedig az előbbi példázattá válik, úgy a színház dolga nem a darabban rejlő élet kibontása, hanem a konstrukció étellel való föl-töltögetése, s ez a színház számára kevésbé vonzó feladat. Ráadásul e konstrukción belül Békés a magyar történelmi bűnöknek szinte enciklopédikus teljességére törekedett, s ez anyagát csupaszága ellenére didaktikusan zsúfolttá is tette. E kendőzetlen véleménnyel megokolt elhárításom nem akadályozta meg, hogy kelles, beszélgetős kapcsolat alakuljon ki közöttünk, s ő gyakran hívta föl a figyelmemet külföldi sikerdarabokra, mindig az angol nyelvű színházi világból. Egykori angol szakostól és aktív angol műfordítótól ez természetes is volt, de egyre világosabbá tette, hogy drámai-színházi ízlésünket mély szakadék választja el egymástól, minden javaslatából a „well-made play” különböző modern alakváltozatai és a hollywoodi mozdramaturgia fogásai kedvetlenítettek el.

Több mint egy évtizedig feszélyeztet, hogy a – remélhetőleg – kölcsönös rokonszenv ellenére éppen e mindkettőnk számára oly fontos műfaj/művészet kérdéseiben rendszeresen elmegyünk egymás mellett, sőt: hogy Békés Pál számomra inkább beszélgetőtárs és a *LOLITA* bravúros fordítója, mint önálló író. A 90-es évek végén azonban megütöttek azok a rövid írásai, amelyek az *Élet és Irodalomban* kezdtek megjelenni, majd 1999-re *BÉLYEGGYŰJTEMÉNY* címmel kerek köteté álltak össze. Persze nyilvánvaló volt, hogy ott vannak mögöttük Örkény István „egyperces novellái”, de a „bélyegek” mégsem utáztatok voltak. Örkény remekei esetében az „egyperces” jelző sokszor csak képletesen értendő, valójában csak a „rövid” érzékletes metaforája, Békés „bélyegei” viszont még csak „egypercesek” sincsenek, a leghosszabb is éppen hogy csak kitölti a karcsú kis könyv egyetlen oldalát. Ehhez képest jó néhányuk nem egy sokatmondó, tragikomikus vagy groteszk eset, pillanat vakuvillanása, hanem egy karakterisztikus *történetet* ránt össze. A kötet két témaköre: család- és személyes élettörténet, illetve történelem és nagyvilág – hol egymás mellett, hol az előbbi az utóbbitól áthatva. Jó és hatásos könyv, és mindig van abban valami szépség és valami

megragadó, amikor azt látjuk, hogy egy határozott tehetség megtalálja azt a frappáns módot, amely a pálya adott pontján minden fontos témájának formát tud adni.

Legközelebb az első nagyregény kötötte le az érdeklődésemet: A BÜNTÁRS 2004-ben. Ambivalens élmény volt. Egyfelől élveztem a történetmondó tehetséget, tetszett a klasszikus regényfogás: a főtörténet egy mellékszereplő nézőpontjából, de ami a leginkább megfogott: a BÉLYEGGYŰJTEMÉNY néhány darabjának (ÁTLAGOS OSZTÁLY 1–3., A CSAJOK, A SRÁCOK, BÉBÉBÉ, talán a MÁKVIRÁG), a „mi lett belőlünk, egykori gimnáziumi osztálytársakból?” kérdésének regénnyé teljesítése. Másfelől elképesztett a regény megszerkesztettsége – ahogy a Thomas Mann Adrian Leverkühne által elképzelt, szigorúan szerkesztett zenében egyetlen hangnak sem szabad föllépnie, amelynek nincs funkciója az egész konstrukcióban, azaz nincs „szabad hang”, úgy e regényben nincs egyetlenegy cselekmény-mozzanat vagy motívum sem, amelynek ne volna egy vagy több megfelelője, a regény textúrája sűrű szövődék, amelyben csak kapcsolatokban levő elemek vannak. Megjelenését követően egy júliusi éjszakába nyúlóan fejtegettem Békésnek a sziglieti Alkotóház teraszán, hogy ebben a szigorú szerkesztésben pontosan azt a „well-made play” és hollywoodi mozdramaturgiát látom regényben föltámadni, ami kezdettől fogva szembeállítja egymással dráma- és színházesztétikánkat, s ami miatt a regényével sem tudok kibékülni.

Mint a *Holmi* egyik szerkesztőjéhez, került el hozzám 2006-ban egy újabb elbeszélése, a TEJPOR. Az 1956-os újramegszállás napjaiban egy orosz mesterlövész minden mozgó dolgot kilő, így néhány doboz tejport is, amelyet az utca egyik oldalán levő patikából igyekeznek átadni a túoldalra, két újszülött táplálása végett. A kissé anekdotikus és mulatságos alaptörténet mélyén és körül ott hullámszik a magyar történelem egyáltalán nem mulatságos néhány – részben az oroszsal is összefonódott – évtizede. Békés mondta, hogy elbeszéléseket ír, amelyekből kötet lesz. Amikor aztán még ugyanabban az évben megjelent a CSIKÁGÓ, a szójátékos „gangregény” műfaji meghatározással, az utóbbi évek egyik legnagyobb irodalmi meglepetése ért. Mind a hat elbeszélés kerek, és megáll magában, mégis összeszövődnek, nemcsak a hely egysége révén, hanem mert mindegyik-

nek valamely szereplője fölbukkan egy, esetleg több másikban is, aki egyben fő-, az a másikban vagy többen is mellékszereplő. Diszkréttebben ugyan, de megint A BÜNTÁRS-ból ismert kombinatorika, összeszövés, megszerkesztettség, ha úgy tetszik: kimódoltság. De most nem találtam olyan zavarónak a részletek érzékletes realizmusának, sőt kisrealizmusának és az összekomponáltságnak az ellentétét. És egyszer csak megvilágosodott, hogy a hasonló technika mögött van a két regényben valami mélyebben közös: egy-egy zárt világ, egy-egy elvesztett világ. Egyrészt a Gimnázium, másrészt a Városrész mint legszűkebb szülőháza: a Csömöri és Aréna út, meg a Rottenbiller és Damjanich utca által határolt négyszög (10. o.), vagy másképp: a hetedik kerületnek a Thököly és a Dózsa György út, illetve a Damjanich és a Rottenbiller utca által határolt szintelen négyszög (94. o.). Mindkét világ emberi összetartozást foglal magában, mindkettő formáló közeg, mindkettőnek eleve van valami mitikus jellege, amelyet az előbbi esetében az érettségi találkozó ritusa is megerősít. A Gimnázium utótörténete a centrifugális sorsoké. A városrész mint szülőháza: események és történetek véletlen összeesésének halmaza. A mindennapi életanyag a realista-kisrealista részletek dimenziójában Békésnél mindkét világban káosz – ezt a káoszt demonstratív írói kötések, összekapcsolások, hálónak szőtt motívumok szervezik kozmosszá. Egyszer csak úgy éreztem, hogy addig rosszul olvastam Békés Pál írásait: realista művekként, amelyek személyes írói vonzalomból fölöslegesen meg vannak fejelve a „well-made play” és a hollywoodi mozdramaturgia eszményével. Pedig lehet, hogy nem realista művek, hogy az átlátszó írói fogások nem járulékosak, hanem éppen hogy *lényeges gesztusok*, amelyek a témában rejlő mitikus lehetőséget demonstratívan megvalósítják, azaz A BÜNTÁRS és a CSIKÁGÓ nem annyira realista regény, mint inkább mítosz, a Gimnázium, illetve a Városrész mint legszűkebb szülőháza mítosza – *kismitológiák*. Nem volna-e érdemes ennek a dimenzióváltásnak a nézőpontjából szemügyre venni az egész eddigi életművet?

Az első könyv, amely a kezembe került: LAKÓTELEPI MÍTOSZOK (1984). Na nem, ez vicc. Vissza a kezdet kezdetéig! DARVAK, regény (1979). Egy gimnáziumi osztály hét tagjának barátsága, akik negyedikben szilveszterkor elhatározzák, hogy

öt év múlva ugyanezen a napon megint összejönnek: mi lett belőlük? Öten maradtak, s a regény az ő nézőpontjukból beszéli el a gimnáziumi múlt, a barátság epizódjait, az eltelt öt év élettörténeteit, az aznapot, a kiábrándító évfordulós összefüggést és az újév hajnali depressziót. A történetek szétszabdálása és a részletek montírozása, ritmizálása, a nézőpontok változtatása és az időjáték bravórosabb, mint fiatal író első regényétől elvárható, csak a „mondanivaló” (à la Karinthy: TALÁLKOZÁS EGY FIATAL-EMBERREL, Aragon: ELÉMBE ÁLLT AZ ÚJHÍDON) explicit kifejtése árulkodik kezdőről. Mi sem természetesebb, vélhetjük, hogy egy fiatal író személyes életének ezt a megrázó eseményélményét írja meg elsőnek. De ha nem siklunk el a fölött, hogy a regény végén 1976–1977 áll keletkezése dátumaként, vagyis az 1956-ban született Békés Pál még egy legkorábban csak 1979-ben esedékes öt éves találkozó előtt három évvel kezdte el írni és kettővel előbb fejezte be a regényt, nem azt tapasztaljuk, hogy a fikció erősebb az élménynél, hanem hogy az élmény erősebb az életrajzi kronológiánál, mondhatni: *őslmény*. Az ábrázolás szigorúan realista, a nézőpontok és az idők változtatása, a történetek szegmentálása és montírozása ezen mit sem változtat, világos cezúrák nélkül is éppen csak hogy megbolondítja egy kicsit a cselekmény linearitását.

A következő, 1980–1981-ben írt könyv, a SZERLEMEN, ÚTKÖZBEN (1983) egészében vékony szállal kapcsolódik az előzőhöz, három fejezete viszont annál lényegesebben egymáshoz. Az énelbeszélő mintha egy gimnáziumi szerelem szagatott utóéletét mesélné el, a külföldre szakadt lánnyal hat, majd újabb három évvel későbbi együttlétet, végül a hiányát. Az első könyv idő-problematikájához most Békés egy újabb témája társul, amely majd egyre nagyobb teret kap: az utazás, a nagyvilág. Az első fejezet az elválás után kilencórányi vonatút haza, Budapestre, és lényeges művészi újdonsággal szolgál: a csapongó s nem csak szerelmi emlékek realizmusára (még csak fősorolásban, egyszer kerül elő a Csikágó) egykori osztálytársakat megidéz, fantasztikus, szürrealista képzelgés rakódik, írójilag elég kezdetlegesen. A második fejezet két síkot kombinál és változtat, egyrészt az újabb külföldi találkozást egyes szám első személyben elbeszélve, másrészt az elbeszélő kezdő tanárkodását idehaza egy esti iskolában, de

külső nézőpontból, egyes szám harmadik személyben, ezen belül viszont reális találkozást egy egykori osztálytárral. Az énelbeszélés síkján az elmúlás megrázkódtatását fölváltja az elmúlásnak, a visszahozhatatlanságnak, az idő és az élet irreverzibilitásának melankóliája. A könyv egészében pedig új világmodell keletkezik: az itthon szűkössége – határtalan nagyvilág.

És most jön a LAKÓTELEPI MÍTOSZOK (1984). Ami az előző könyv első fejezetében még kezdetleges volt, a szürrealizmus, itt hol varázatosan, hol félelmetesen, de művészileg mindig megoldottan lebegtetni a történeteket, a valóságból át a mítoszba. A lakótelep a Csikágó határán van, rálátással. Különös hely, a házakban +6. és -6. emelet, lefelé indított liftek fölfelé mennek és fordítva, éjszakánként kecses, fekete paripák ügetnek magasra emelt fejfel, mézszín hosszú hajú lányokkal lehet találkozni, akik nem laknak sehol, visszanézve levegőben röpködő lakók látják magukat az ablakpárkányon guggolni, égetett gázból vannak a falak, a lépcsőházak egyszer csak labirintussá változnak, hatalmas vasoszlop nő ki a földből. De ebben a szürreális világban ott a legötöményebb valóság. Vadnai néni, akihez a fiatal fordítót – a szerző irodalmi alteregóját – eltartási szerződés köti, a családja és a maga súlyos sorsával, szenilitásával és okkult tudásával, az injekciót adó nővér által már nem értett tetoválásával, elhagyatott temetésével – alakmása visszatér majd még két színdarabban (A NŐI PARTÓRSÉG SZEMELÁTTÁRA, PINCEJÁTÉK). Viszont a szürrealizmus azóta nem.

A következő kötet, a TÖRZSI VISZONYOK (1990) írásai nem egy pont köré kristályosodnak ki, inkább élettörténeti szakaszok rendje szerint csoportosulnak, mint majd a legutóbbi könyvnek, az elbeszélések reprezentatív válogatásának darabjai: gyerekkor, általános iskola, nyári munka utána és a középiskola előtt, középiskola (de, mintha még halogatná, *nem* A Gimnázium!), egyetem, „kint az életben”. Kis ciklusok, bennük néhány erős, megőrzendő, majdani válogatott kötetbe okvetlenül fölveendő írás. A kötet címe most is rájatszik a mitikus aurára, de a tartalma túlságosan heterogén ahhoz, hogy beburkoljon maga köré is indukálja.

Ha az elbeszéléskötet csak címével játszott rá a mitikusra, úgy a gyorsan utána megjelenő regény, az ÉRZÉKENY ÚTÁZÁSOK KÖZÉP-EURÓPÁN ÁT (1991) nem is más, mint nagy, játékos, szóra-

koztató mítoszparádé a belterjes irodalmítól (a címmel kezdődően és az utolsó, félbeszakadt mondattal záródóan) a leggyökeresebbig (Gólem), közbül egy egészen vad ötletnek tűnővel, egy fejüknél összenőtt prágai ikerpárral, amely dekódolva már nem is olyan vad: a mitizált jelenség a mesterségesen Csehszlovákiává egyesített Csehország és Szlovákia allegóriájaként lepleződik le – a regény 1987-ben, még a függetlenné válás előtt született.

Legközelebb 1999-ben jelenik meg Békés-könyv, kettő is: a BÉLYEGGYŰJTEMÉNY S AZ ÉS VÉRY, VÉRY A DOBOT A RÓZSASZÍN PLÜSSELEFÁNT. Az előbbi, egyik legmegoldottabb műve, tarka mozaikkövekből levegősen, ökonomikusan elrendezett, formás összefoglalása mindannak, ami az eddigi írói pályán számára lényeges téma és mondandó volt. Még nem lehetett tudni, hogy csak egy kristályosodási pont: nemcsak összefoglalás, hanem kiindulópont is. A másik kis kötet szintén összefoglalni látszik, de csak tematika, nem megformáltság és fajsúly tekintetében. A SZERELMEM, ÚTKÖZBEN fejezeteiben megjelenő utazás, úton levés, az az élmény, hogy „nem lesz megérkezés soha, csak utazások és utak, végeérhetetlenül kanyargó országutak és dűlők, sztrádák és ösvények”, s a közben kinyíló nagyvilág, ami ott még az önértelmezés szimbolikájának a része volt, két évtized alatt valóságos tapasztalatokkal, mindennapi úti élményekkel telítődött, de a valóság, az „epikai hitel” egyelőre még csak akkumulálta az életanyagot, nem mélyítette-koncentrálta-érlelte olyan egzisztenciálisan megéltté, amilyenből publicisztikánál, tárcánál magasabb irodalom nőhetett volna ki.

2003-ban megint egy vékony elbeszéléskötet: A BOGÁRNAK MINDEGY. Nem erőltetendő, nem is erőltethető a pálya lineáris logikájába, s az írásoknak nincs közük egymáshoz. Azaz valami mégiscsak van: bár többségük magyar történelmi életpaszlatokon alapul, és azokra reflektál, ez nem kitüntető sajátosságuk, mert ez az érdeklődés és ábrázoló reflexió kezdetől fogva jelen van Békés műveiben, más egy séggé összeáll írásainak belső motívumaiként vagy az ilyen kerek egységek körül keletkezett önálló írások tartalmaként – közös újdonságuk az írások meghatározhatatlan *levegője*: a *rendszer váltás utániság*. Lehet, hogy a novellák témáját tekintve az ÉRZÉKENY ÚTÁZÁSOK-kal egy időben is megszülethetett volna ez a kötet, még olyan írásokkal is, mint A DADOGÓS IGOR, a TA-

LÁLKOZÁS EGY SZOVJET EMBERREL, az 56-os ÁRIA PARLANDO, a TEMETŐI ELÉGIA, de nem így, mégpedig nem annyira cenzurális, mint inkább öncenzurális okokból: nem ebből a perspektívából, nem ezzel a belső felszabadultsággal, ezzel az elfogulatlansággal, amely mind nem az ábrázolás radikalizmusában, hanem a hang nyugalmasában, a részletek gazdagságában és a megjelenítés plaszticitásában érvényesül.

A következő lépéssel visszajutok A BŰNTÁRSHOZ (2004), de most már nem mint realista regényhez, hanem mint a Gimnázium: a valahai otthonos, formáló közösség, majd „a célegyenesre való ráfordulás”, végül a centrifugális sorsok mítoszához. Most már nem a „well-made play” és a hollywoodi mozi kísértésének látom, hogy nincs benne szabad részlet, motívum, hanem a mitizálás egy cseppet sem rejtett, inkább hivalkodó, egyszersmind élvezetes eszközeinek, viszont föltűnik egy másik probléma. A regény-cselekményt két összefonódó történet alkotja: az Éberfy Ottilia körül keringő Liktör Vince és Bokor „háromszögének” tragédiájából kinövő Éberfy–Liktör-kapcsolat alakulása, illetve a fikatív elbeszélőnek az övékkel újra meg újra keresztelkedő életútja. Az előbit írói remeklésnek látom. A gimnazista kislányból egyszer csak őrjítő nővé változó Éberfy Ottilia izgalmas aurája és sugárzása; a két fiú egész személyiséget fölfokozó összebilincseltsége és halálos versengése, a végén a végzetes mutatvánnyal a pécsi Dzsámi kupoláján; majd az Éberfy–Liktör-pár és most már fölbonthatatlan -kapcsolat kiégyése, a férfi rendkívüli és a nő talán csak látszólag rendkívüli személyiségének eljelentéktelenedése, hétköznapivá süllyedése – miközben a nem naiv olvasó persze tudja, hogy végül robbanáshoz fog vezetni, és hajlandó belemenni a feszültségfokozás írói játékába –; végül az eredeti Liktör patológikus föltámadása és a szükségképp bekövetkező hármas tragédia végzettségére – mindez erős és művésziileg hiánytalanul, sőt inkább túlságosan is megoldott, amennyiben van benne valami korszerűtlen, tudniillik *romantikus*. De ez kedvemre van, viszont a másik történetet ma sikerületlenebbnek látom, mint annak idején, első olvasásakor. E másik történetben összekapcsolódik Békés egy korábban többször is alkalmazott technikája, az énelbeszélés és egy szintén nem előzmény nélkül való, sőt úgy érzem, régóta készülődő témája: az utazás, az úton levés, a nagyvilág tapasztalása. E témában most hatal-

mas tényanyagot halmoz föl és mozgat, és a leírás föltűnően, majd egyre gyanúsabban *floft*. Erősen fogalmazva: mind az empíria, mind a mögötte tudott összefüggésrendszer olyan távlatból és stílusban-beszédmódban van leírva, mint Rejtő Jenő légiós regényeinek a figurákat körülvevő világa, mozgásrendszere. Csak-hogy ami ott rendjén van, mert csak staffázs, olyan kis helyzeteket teremtő nagycselekmény, amelyekben a figurák maszkszerű karaktere és az előadás sajátos humora megnyilvánulhat, az itt, ahol az élet- és világljelenségeknek személyiségépítő, *megélt tapasztalatoknak* kellene lenniük, kevés. Az énelbeszélő nem azért súlytalan, mert mellékszereplő a főtörténetben, mert alacsonyabb, szűkebb perspektívából látja és látatja a számára sok vonatkozásban titokzatos figurákat és fejleményeket, hanem mert a saját világának az anyaga nincs annyira megmunkálva, az ábrázolása nincs azon az irodalmi színvonalon, nem olyan hiteles, mint Liktör és Ottilia világáé.

Békés következő s tán legeredetibb koncepciójú könyve a novellaregény, a CSIKÁGÓ (2006) egyfelől olyan megoldott, mint a maga fejlődési fokán a DARVAK, a LAKÓTELEPI MÍTOSZOK, a BÉLYEGGYŰJTEMÉNY volt, másfelől még fontosabb, hogy magasabb fejlődési fokot képvisel azokénál: érett, harmonikus alkotás és zárt *kismítosz*. Realizmus és mitizálás optimális egyensúlyban van; nemcsak hogy van benne „szabad hang”, azok uralkodnak, az írói mitizálás nem a részletek-motívumok olyan kénszerességig fokozódó kapcsolásának az eredménye, mint A BŰNTÁRS-ban; az élet káoszából – amelyben most arányosan vannak jelen plasztikus és egydimenziós figurák – észrevehető, de nem kirívó keresztszálak teremtenek kicsiny, mégis mitikus kozmoszt. Mintha Békés Pál sajátos írói világa: valamilyen volt, közös otthonhoz kötődése, időmelankóliája, történelmi érdeklődése, erendő realizmusa és mítoszszükséglete, erős komponálójáhlama, a körülmények ilyen vagy amolyan alakulása következtében itt eljutott volna mai lehetőségeinek csúcására. A tárgy természetéből következően egyetlen nagy, még mindig úgy tűnik: csak készülődő témája maradt kívül a könyv világán: a *megélt* nagyvilág.

A következő évben SEMMI BAJ (2007) címmel megjelent novelláinak válogatott kötete. Addigi munkásságában bőven megvolt egy ilyen summázó gyűjtemény minőségi fedezete, s e summázatnak az volt a dolga, hogy mintegy

megkoronázza három évtized írói működését. Különös könyv született. Valamennyi írás, amely belekerült, érdemes arra, hogy egy reprezentatív válogatás darabja legyen. A kötetnek megvan a maga rendje: az írások, keletkezési koruktól függetlenül, témájuk szerint élettörténeti időben követik egymást, azt a logikát nagyban, amelyet annak idején a TÖRZSI VISZONYOK kicsiben. Ez kétségtelenül rend, de nem kompozíció. A különbségnek Békés esetében azért van jelentősége, mert novelláskönyveinek többsége erősen *komponált*: a SZERELMEM, ÚTKÖZBEN, a LAKÓTELEPI MÍTOSZOK, a BÉLYEGGYŰJTEMÉNY szövegei együtt alkotnak egységes és kerek világot, amelyben az egyes írások rokon szelleműek, és erősítik egymást – saját irodalmi életkörükből kiszakítva és egészen más szellemű írásokkal keveredve veszítenek az erejükből, túlságosan eredetiek és karakterisztikusak ahhoz, hogy új művészi kapcsolatokba kerüljenek egymással, s így a kötet furcsán heterogénnek láttat egy munkásságot, amelyben egyrészt nem annyira élettörténet, mint inkább problémátörténet érvényesül, ám ezen belül művészileg – mintegy szigetekként – homogén egységek záródnak össze és kerekednek le. A kötet valóban *válogatott*: sok közül kiválasztott legjobb, legkiválóbb, legértékesebb egyedi írásokat tartalmaz, de Békés Pál eddigi írásai közül nemcsak a három regény: a DARVAK, A BŰNTÁRS és a CSIKÁGÓ emelkedik ki közülük, hanem mint *könyv*, a SZERELMEM, ÚTKÖZBEN, a LAKÓTELEPI MÍTOSZOK és a BÉLYEGGYŰJTEMÉNY is varázsosabb. De azért „semmi baj”; s hogy a *megélt* utazások, a nagyvilág mint téma készülődik-e még a Gimnázium és a Városrész mítoszával egyenrangú irodalom-má válni? – az olvasó ne adjon föladatokat az írónak!

Fodor Géza

ÖRDÖGÖT A FALRA

*Grecsó Krisztián: Tánciskola
Magvető, 2008. 303 oldal, 2790 Ft*

Három évvel Grecsó Krisztián első regénye, az ISTEN HOZOTT után megjelent a többszöri cím-változtatást követően TÁNCISKOLA-nak keresz-telt második nagyobb lélegzetű prózai műve.